

CAPUT DECIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jeremias jussu Dei conterit lagunculam scitilem in valle Topheth, ut significet sic conterendos esse Judaeos a Chaldeis, ac in Topheth (quam innocuum sanguine polluerunt, mactando eos idolo Moloch) catervatim esse sepeliendos; eo quod pro occisorum multitudine, quicumque altus locus ad sepulchram erit angustus. Haec historia et prophetia contigit vel sub Joakim, ut vult a Castro: vel sub Sedecia, ut vult Abulenlis, neutrum enim certo definiti potest (1).

1. Haec dicit Dominus: Vade, et accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi, et a senioribus sacerdotum: 2. et egredere ad vallem filii Ennom, quae est juxta introitum portae scitilis: et praedicabis ibi verba, quae ego loquar ad te. 3. Et dices: Audite verbum Domini, reges Juda, et habitatores Jerusalem: haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis qui audierit illam, tintinnat aures ejus: 4. eo quod dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum: et libaverunt in eo diis alienis, quos nescierunt ipsi, et patres eorum, et reges Juda: et repleverunt locum istum sanguine innocuentium. 5. Et aedificaverunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quae non praecipi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. 6. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: et non vocabitur amplius locus iste, Topheth, et Vallis filii Ennom, sed Vallis occisionis. 7. Et dissipabo consilium Juda et Jerusalem in loco isto: et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, et in manu quarentium animas eorum: et dabo cadavera eorum, escam volatilibus caeli, et bestiiis terrae. 8. Et ponam civitatem hanc in stuporem, et in sibiolum: omnis qui praeterierit per eam, obstupescet, et sibilabit super universa plaga ejus. 9. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, et carnibus filiarum suarum: et unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione, et in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, et qui quaerunt animas eorum. 10. Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum. 11. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum, et civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari: et in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. 12. Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitatoribus ejus: et ponam civitatem istam sicut Topheth. 13. Et erunt domus Jerusalem, et domus regum Juda, sicut locus Topheth, immunda, omnes domus, ut quarum domatibus sacrificaverunt omni militiae caeli, et libaverunt libamina diis alienis. 14. Venit autem Jeremias de Topheth, quod miserat eum Dominus ad prophetandum, et stetit in atrio domus Domini, et dixit ad omnem populum: 15. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super civitatem hanc, et

(1) In isto secundo sermone qui cap. xix et xx, absolute, Jeremias divino jussu et duplici actione symbolica et sermone toti Judaeis sumptam eversionem praenuntiat, quo combatio et carceris et injuriarum causa fuit. Primum igitur, dat Deus Prophetae, primo, mandatum, assumpta laguncula, egrediendi in vallem Ennom, 1. 2; secundo, instructionem de praedicandis verbis et populo malis inter necis, in idololatriae commissa penam, 3-9; tertio, negotium confringendi lagunculam, et addendi tristitiam hujus typi explanationem, 10-13.

Secundo, narrat Propheta executionem mandati a se factam, progresso ad atrium templi, ibidemque vaticinans impendentes obstinatiori poenas, 14, 15.

Hanc conclamationem habitam fuisse postquam de vita discessisset Josias, haud dubitare nos sinit mentio victimarum quae Baal in valle filiorum Ennom offerbantur, cap. xix, v. 5. Neque regnante illo pro rege ausus esset Phassur haec insultare Prophetae, ut cap. xi, 4 seque legimus. Impendente republicae ruina a Chaldeis metendae, quo duobus haece, cap. xix, xxi, inde patet quod vates, cap. xix, 4, 5, 6, et Phassur, quisque, et ceteris Judaeis omnibus minatur, ipsos Babylonem captivos abducent iri. Quae cum ita sint, haec concio postremis Joakim regnantis annis, aut Sedeciae initis assignanda fuerit. Cui sententiae a Cornelio indicatae et a Rosenmuller et Eichorn probatae cum d'Alloii astipulamur.

super omnes urbes ejus, universa mala quae locutus sum adversum eam: quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

1. ACCIPE LAGUNCULAM A SENIORIBUS POPULI, — ut plane verit Noster. Alii supplent, *duos aliquos tecum*. Ita Chaldaeus, S. Hieronymus, Pagninus, Vatablus, Theodoretus, Rabanus; unde ipsi sic haec distinguunt: Vade et accipe, vel, ut Vatablus, *coeme, scilicet a figulo lagunculam figuli testeam*: « et » et enim habent Hebraea a senioribus populi » aliquos, supple accipe, vel evoca, quos ducas tecum, quasi novi quid et miri propheticae patralurus, ut sint testes tui facti et spectatores aequae ac auditores: hos enim testes adfuisse patet vers. 10 (1).

2. ET EGREDERE AD VALLEM FILII ENNOM. — Pro vallem Septuaginta vertunt, εννομηιον, q. d. Multitudinem cadaverum virorum. Sic in basilica S. Petri hic Rome in crypta quadam vicina cryptae S. Petri, est, et inscriptum legitur Polyandrium, quod in ea sepulta sint multa corpora fidelium, qui licet non sint canonizati, pie tamen defuncti sunt in spe beatae resurrectionis. Talia polyandria sunt ossaria in cimiteriis, quae sunt congeries craniorum et ossium christianorum. Duxit illos et Jeremias, ut considerantes in hac valle suum sepulchrum, juxta vaticinium cap. vii, 32; quodque corpus eorum fictile brevi conterendum esset, et effundendum quasi stercus in Topheth, et anima in gehennam, per Chaldaeos, id est per demones, respicerent, atque Deum verum colerent et timerent. Videbat enim Judaeos duos et pervicaces verbis non moveri; itaque reale eis dedit concionem, scilicet vivam representationem, imo inspectionem suae mortis et sepulchri. Idem faciat concionator, ut viva hypotyposi hominibus objiciat et representet mortem, judicium, infernum, aternitatem: quia licet haec in se terribilia sint,

(1) Vox *באבונה* *bacbone*, est quasi dicas *bombylitium*, graece βαβωνιον, poculi genus (vid. Casaubonum ad Athenaeum, lib. vii, cap. xviii), fictum a sono quem liquor edit dum funditur, quod graece est βαβωνιον, nec aliunde vox ejusdem usus βαβωνιον repetenda videbitur, ut tradit Alexander Aphrodisi, *Probr.* l. 94. (Rosenmuller); ista laguna est vas testaceum, inquit doctus inter Hebraeos, cujus explanationem refert Vatablus, vel vitreum, cuius os est angustum: sic appellatum quod bibente vel propinante, aut fundente homine facit *bac-huc*, ut est anophorum vas vinarium quod Gallice vocantur *flacon*, vel phiala stricti orificii.

A senioribus populi, etc., scilicet *אנשי ארץ דעא* *anc* *tecum*, sive *אנשי ארץ דעא* *anc* *tecum*. J. D. Michaelis, justo acuminque proclivior ad suspicandum de textu editi integritate, haud longo abest, quia statuat, liberariorum incuria nonnulli ovisum esse, v. g. *ארץ דעא*. Et revera omnino ad sensum requiritur istud verbum, neque vero illud litteris expressum, sed cogitando addendum. Sic habet Alexandrinus *καὶ ἀνὰ τὸν ἀποστόλιον τὸν λαόν*, aliam etiam, veluti infra cap. xxi, 12; xxi, 10, usus verbo *אנשי* ad reddendum hebraicum *אנשי*. (Rosenmuller.)

homines tamen vulgo non movent, nisi ad vivum eis representantur et inoculantur.

QUE (vallis) EST JUXTA INTROITUM PORTE SCITILIS. — Quia juxta hanc portam habitabant figuli, et lingo et Lyranus, vel quia per eam evehebantur fragmenta vasorum scitilium et stercora. Ita R. Salomon. Unde Chaldaeus vertit, portam *stergulini*, quae Australis erat, ut patet II *Esd.* xi, 31, idque asserit Bochartus. Quare non recte Vatablus et Isidorus, Hebraum חרסית *charsit*, id est *scitilis*, vertunt *sol* (hic enim *chares* dicitur), q. d. Ad portam solarem, id est Orientalem. Erat enim haec porta Australis, non Orientalis. Portae nefaste, ai Plutarchus, lib. *De Curiositate*, sunt per quas educunt reos ad supplicium, et sordos. Talis erat haec, qua educabant filios mactandos in Topheth.

Sic symbolice, sensus sunt portae; quia sunt porta cupiditatis et peccati.

3. TINNIANT AURES EUS, — praepro dolore et pavore, q. d. Ita percellentur metu, ac si validissimo tonitru aures ferirentur.

4. EO QUOD, etc., ALIENUM FECERINT (id est profanaverint) LOCUM ISTUM, — consecrando illum idolis, ut dixit de Topheth, q. d. Eo quod peregrinum religionem in istum locum invexerint, patriam et avitam relinquentes. Vox enim *alienus*, et *alienatio*, in Scriptura significat peregrinam religionem et cultum. Hinc vocantur dii alieni, id est dii alterius religionis, et peregrinam ceremoniarum, non patriarum, nec familiarium populi. Hinc et II *Paral.* xiv, 2, dicitur in Hebraeo, *abstulit altaria alienationis*; quod Septuaginta vertunt, *removit altaria alienorum*; Noster, *subvertit altaria peregrini cultus*. Hinc denique gentes vocantur *alienigenae*; quia alienos, id est peregrinos deos colunt.

DII, QUOS NESCIERUNT IPSI, ET PATRES EORUM, — scilicet quamdiu probi fuerunt et filii. Ita S. Hieronymus, vel, ut Vatablus, q. d. Dii quorum vires et opes nunquam senserunt, *Deuter.* xxxii, 38, quos proinde ipsi olim, aequae ac patres eorum non agnovissent, sed quasi alienos, vanos et mendaces respulerunt.

REPLEVERUNT, etc., SANGUINE INNOCENTUM, — scilicet Prophetarum, et parvulorum, quos Moloch cremabant. Ita S. Hieronymus, Rabanus, S. Thomas.

6. NON VOCABITUR AMPLIUS LOCUS ISTUS, TOPHETH, etc., SED VALLIS OCCISIONIS, — quia ibi Judaei a Chaldaeis occidentur, uti dixit cap. vii, 32. Alludit hic Topheth ad radicem *תפ* *tafeh*, id est pulcher, amicus fuit, q. d. Haec vallis non vocabitur, uti ante, Topheth, id est amena; vel etiam *תפ*, id est tympani et chorearum; sed « Vallis occisionis, » tum quia ibi multi occiduntur; tum « oo-

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

3edens in Jerusalem a Chaldeis obsessus, rogat Jeremiam, ut pro sui et urbis liberatione Deum oret: ille respondit urbem eam rege capiendam. Uolo, vers. 8, proponit eis viam vite, suadens, scilicet, ut se debeat Chaldaeo, utque rite pauperibus et oppressis iustitiam administrent: atque viam mortis, si videlicet Chaldoo resistant (1).

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, quando misit ad eum rex Sedecias Phassur filium Melchiae, et Sophoniam filium Maasiae sacerdotem, dicens: 2. Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis praeratur adversum nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, et recedat a nobis. 3. Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedeciae: 4. Haec dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego convertam vasa belli, quae in manibus vestris sunt, et quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis, et Chaldaeos, qui obsident vos in circuitu murorum: et congregabo ea in medio civitatis hujus. 5. Et debellabo ego vos in manu extenta, et in brachio forti, et in furore, et in indignatione, et in ira grandi. 6. Et percutiam habitatores civitatis hujus, homines et bestia pestilentia magna morientur. 7. Et post haec ait Dominus: Dabo Sedeciam regem Juda, et servos ejus, et populum ejus, et qui derelicti sunt in civitate hac a peste, et gladio, et fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu inimicorum eorum, et in manu quarentium animam eorum, et percutiet eos in ore gladii, et non flectetur, neque pareat, nec miserabitur. 8. Et ad populum hunc dices: Haec dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vite, et viam mortis. 9. Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, et fame, et peste: qui autem egressus fuerit, et transfugerit ad Chaldaeos, qui obsident vos, vivet, et erit ei anima sua, quasi spoliolum. 10. Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, et non in bonum, ait Dominus: in manu regis Babylonis dabitur, et exuret eam igni. 11. Et domui regis Juda: Audite verbum Domini. 12. Bonus David, haec dicit Dominus: Judicate mane iudicium, et eruite vi oppressum de manu calumiantis: ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sil qui exstinguat, propter malitiam studiorum vestrorum. 13. Ecce ego ad te habitatricem vallis solidae atque campestris, ait Dominus: qui dicitis: Quis percutiet nos? et quis ingreditur domos nostras? 14. Et visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus: et succendam ignem in saltu ejus: et devorabit omnia in circuitu ejus.

Est hic hysterologia, sive praeposterus ordo: hic enim narrantur gesta sub Sedecia, cum pos-

(1) Inseruntur hic duo sermones editi post captivitatem alteram, unus completens, cap. xxi, xxii, et xxiii, alter cap. xxiv. Quae hoc capite xxi leguntur, non est dubium dicta et facta esse tunc, cum post repressos Aegyptios, Judaeis suppetias afferentes (vid. infra xxxvii, b et seq.), Chaldaei altera vice copias Hierosolymitanorum urbi attulerent, nondum tamen acrius eam conculerant, quae inde colligitur, quod Propheta vers. 4, urbes qui tunc adhuc extra muros pugnabant, mox in urbem se receduros esse praenuntiat. Recte Venema etiam, innot. Rossmüller, caput xxi, ex serie historiae altius post xxxvii, ponendum fuisse, nam capite xxxvii dicitur, quae effectum habuerit quae hic legitur oratio: quaeque videlicet nonnullis manus Prophetae injectis

tea cap. xxiv et sequent. narrantur gesta sub Joachin et Joachin, qui ante Sedeciam regnaverunt. Rursus propheta hujus cap. diu post preceden-

tes est edita: ille enim editus fuerunt diu ante adventum Chaldaeorum, haec illis presentibus, et urbem obsidentibus edita est. Vide chronotaxin initio libri. Phassur hic fuit filius Melchiae: unde alius est a Phassur filio Emmer, qui percussit Jeremiam, cap. xx. Ita S. Hieronymus. Sed uterque impius fuit et iniquus in Jeremiam. Hic enim suavit Sedeciae, cap. xxxviii, ut occideret Jeremiam (1).

2. INTERROGA. — Hebraeum דָּרַשׁ *daras*, significat interrogare, significat et rogare, sive requirere Dominum observando, et opem petendo. Ita Chaldaeus hic, Vatablus, Theodoretus, et patet ex seq. utroque modo hic accipi. Ecce hic impletum illud, quod promisit Deus Jeremiam, xv, 19: « Convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos: » necessitas enim compulsi impium Sedeciam adire, et petere opem a Jeremia.

2. INTERROGA. — Hebraeum דָּרַשׁ *daras*, significat interrogare, significat et rogare, sive requirere Dominum observando, et opem petendo. Ita Chaldaeus hic, Vatablus, Theodoretus, et patet ex seq. utroque modo hic accipi. Ecce hic impletum illud, quod promisit Deus Jeremiam, xv, 19: « Convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos: » necessitas enim compulsi impium Sedeciam adire, et petere opem a Jeremia.

SECUNDUM OMNIA MIRABILIA SUA, — quibus mire populum suum liberavit a Pharaone, Exodi xiv, et a Sennacherib, IV Reg. xix, et ab Holoferne, Judith xiii. Tacite hic faletur Sedecias se non suis, nec humanis viribus, sed sola Dei ope et miraculo posse a Chaldeis liberari.

ET RECEDAT A NOBIS, — non Deus, sed Nabuchodonosor.

4. CONVERTAM. — Theodoretus, *inutilia reddam*: simplicius, « convertam, » id est retundam arma vestra, hoc est, impediam ut eis uti, et Chaldaeis resistere non possitis. Ita Isidorus. Tertio, simplicissime Hugo, S. Thomas, Lyranus, Vatablus: « Convertam, » id est reflectam, « vasa, » id est arma bellica, contra vos, ut scilicet Chaldaei eis vos armatos videntes, magis provocentur ad pugnam contra vos, eaque urbe capta, ut fieri solet, vobis eripiant, et in medio, puta in foro, domo civica, vel armamentario, civitatis colligant, iisque vos trucident. Quarto, Sanchez: « Convertam, » inquit, arma vestra in vosmetipsos, q. d. Faciam ut sint inter vos factiones, et mutua vos caede conficiatis. Verum sequentia indicant tertiam expositionem. Sequitur enim: « Et Chaldaeos, » scilicet convertam et incitabo contra vos: « et congregabo ea in medio civitatis: » « ea, » scilicet « vasa

(1) Videtur nominis consonantia illis qui sparsa olim Jeremiae oracula, nec omnes eodem ordine, conquisiverunt et digesserunt, occasionem dedisse, duplice Phassuri mentionem conjungendi, inquit Michaelis, licet inter se diversi sint, diversa etiam sint tempora, ut bene notat Cornelius. Idem qui hic, Phassur, memoratur infra cap. xxxvii, 1, videtur unus ex principibus, sive aulicis fuisse, conser cap. xxxvii. Juxta Calanetum et Rossmüller *דָּרַשׁ*, sacerdotem, non gregalem sol summi Pontificis vicarium, seu sacerdotem secundum, ut dicitur apud Jerem. lvi, 21, cujus praecipua partes in rebellionem contra regem Chaldaeorum fuere, occisum hinc a Nabuchodonosore, vide infra lvi, 24; IV Reg., xvii, 31. Bis a rege missus ad Jeremiam consulendum fuit, Jerem. xxxvii, 3, et ingenti auctoritate vir ille potius fuisse, videtur, regnante Sedecia. Porro sicut Eschias rex ad Isaiam prophetam duos legatos, unum politicum, alterum ecclesiasticum misit, ita et hic Sedeciam legimus ad Jeremiam eorumdem ordinum legatos misisse.

belli, a puta arma vestra. Neque in excidio Jerusalem per Chaldaeos, sed per Romanos, fuisse factos Zelotas legimus.

5. ET DEBELLABO (pugnans pro Chaldaeis contra vos) IN MANU EXTENTA, — id est robusta, quae continuo rigide se extendat ad vos: fandum et trucidandum.

8. ECCE EGO DO CORAM VOBIS VIAM VITAE, ET VIAM MORTIS, — q. d. Do vobis optionem vitae et mortis, atque rationem propono, ac medium unum, quo vivere possitis; aliud, quo mortem accersitis: scilicet, si vultis vivere, tradite vos Chaldaeo: si repugnatis, obsidionem in urbe sustineat, peribitis gladio, fame et peste. Si ergo peratis, illi vestrae culpe et inobedientiae ascribitur, nec me crudelitatis accusate. Itaque manere in urbe, et obsideri, erat via mortis: confugere autem ad hostes, erat via vitae, q. d. Tam male vobiscum agitur, ut non possitis salvari, nisi per hostes: ut non possitis mortem, nisi per captivitatem evadere.

Tropologicè, « via vitae » est studium virtutis et legis Dei: « via mortis » est peccatum, ac legis et voluntatis Dei prevaricatio. Utramque conditiones saepe populo ob oculos ponant, ut cum multi sint vocati, pauci electi, cumque multi ingrediantur viam mortis, pauci viam vitae: quisque amans salutis suae, satagat cum paucis fugere de incendio Sodomae, et quasi spoliolum liberare et salvare animam suam, ut per viam vitae ad vitam beatam et aeternam evadat.

Secundo et magis apposite: « via vitae » est subdere se cruci a Deo immissae: « via mortis » est ei reniti et oblectari. Unde Christus ait Matth. cap. xvi, 24: « Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Qui enim valuerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam. » Idem ait S. Joannes, cap. xii, 25.

9. ERIT ET ANIMA SUA QUASI SPOLIOLUM, — liberabit a morte animam, id est vitam suam, omnique habebit instar spoliolum: quia, sicut spoliolum alienum est, non proprium, hosti enim abripitur: ita Judaei in obsidione vitam suam desperatam, perditam, et in hostium potestate positam, salvabunt, et quasi spoliolum hosti eripient, dedendo se hosti. *Soriano*, sicut nullius gaudent de spolio, quasi praemio praeter spem obvenerit: ita Judaei gaudent de vita sua praeter spem servata. Ita Vatablus et Maldonatus. Sic fore et Capella: *Liberabit, inquit, animam suam, et servabit integram, sicut spoliolum quod quis dirptioni et ruculo eripit, et solo custodit. Alter Isidorus: Vita salva, inquit, evet captivus, eritque spoliolum hosti. Haec phrasin repetit Jeremias, cap. xxxviii, 2, et xxxix, 18, et xlv, 5.*

10. POSUI ENIM FACIEM MEAM SUPER CIVITATEM HANC IN MALUM, — affirmato et infenso animo et oculis aspexi Jerusalem, statuique et plane decrevi eam dare Chaldaeis exurendam.

